

ŪCZBA 21

Żeniałi

RÓMAN DRZĘDZŌN, DANUTA PIOCH

Żeniałi to pò pòlskù *małżeństwo*. **Żeniałi** to téż *mąż*, a **żeniałô** – *mężatka, żona*. **Żenic sã** to *żenić się, pobierać się* (ale téż *wychodzić za mąż*). **Zdënk** to *ślub, zdôwanié* – *ślubowanie*. Mòże téż rzec **ślub**. **Papiérowi zdënk** to *ślub w USC*, a **kòscelny zdënk** to *ślub kòscielny*. **Wieselé** abò **wiesoło** to *wesele*.

Cwiczeńk 1

Przczëtôj gòdkã i przelożë jã na pòlschi jãzëk. Wëzwëskôj do te słowôrz kaszëbskò-pòlschi (*Przczëtaj rozmowë i przetłumacz jã na jëzyk polski. Wykorzystaj do tego słownik kaszubsko-pòlski*).

- Tej czedë wa môta to wieselé?
- W lëstopadnikù.
- W lëstopadnikù? **Ni môta wa strach?** Kò w pòzwie negò miesãca ni ma „r”, **to mòże dac jaczé nieszczescé!** Wa mòżeta bëc chùtkò pò wieselim rozlazli.
- Ale nie pleszczë, to są le taczë gùsta. Lëstopadnik je równo dobri chòcbë jak rujan czë gromicznik.
- Nè jo, jò blòs tak szpòrtëjã. Tec jò wama zëczã jak nòlepi. Môta wa ju wszëtkò załatwioné?
- Jo, ksãdza ju mómë, nòuczi téż....
- To wa mdzeta mielë le kòscelny zdënk, jo?
- Do czegò nóm ùrządnic, ksądz sygnie.
- Pròwda. A mùzykã i salã wa ju môta?
- Jo, mùzykantów më mielë ju pól rokù rëchli ùgòdoné, a salã jesz wczasni. Të wiész, że dzysdnia to nie je z tim tak letkò. Wiele lëdzy sã żeni, a wszëtcë chcã prawie w nym samym czasie.
- Mdze to wiòldzë wieselé?
- Ale dze, le nòblëższò krewnota. Më wszëtczich òbrechòwelë na 120 sztëk lëdzy.
- Cëz, za wiòldzë no wieselé nie mdze... A swiòdków wa ju môta?
- Më prawie chcelë ò tim z tobã gadac. Mdziesz najim swiòdkã?
- Jò? Pò pròwdze? Jem baro rôd!
- Ale të wiész, że swiòdk je téż toczkã na wieselim.
- Të mie ni mùszisz ò tim gadac, jò ju bëł swiòdkã wiele razy.
- Temù më ce téż róczëlë. **Të môsz dobrã rãkã.** Jesz nicht z nëch, **co të kòl nich swiòdkówòł**, nie je rozeszli.
- A swiòdkówã chto mdze?
- Mòja kùzyna. Snòżë dzëwczã, a jesz dërch, jistno jak të, sama. Chto wié, **mòże wa dwòje sã zgòdòta**, co?
- **Biòjta mie lóz!** Kawalérã jem sã rodzył i kawalérã òstónã!
- **Dwa razë nie gadòj.** Czëj jã ùdrzisz, tej òbaczimë!

Cwiczeńk 2

W teksce niejedne frazeòlogizmë są pòdsztrëchniãtë. Przëbaczë so, jak òne brzmiãłë w Twòjim tłòmãczeni, i òbaczë, jaczé przelożënczi są bédowónë w tim cwiczeńkù; pòtãczë pasownë pòlszczë i kaszëbszczë frazeòlogizmë). (*Niektóre frazeòlogizmy są w tekście podkreślone. Przypomnij sobie, jak brzmiało Twoje tłumaczenie, i sprawdź, jakie tłumaczenia są proponowane w tym ćwiczeniu; pòtãcz polskie odpowiedniki frazeòlogizmów z kaszubskimi*).

Nie mów hop! Może dojdziecie do porozumienia. Dajcie spokój. Twoja osoba jest gwarancją szczęścia. Z tego może być jakieś nieszczęście. U których byłeś świadkiem. Czy się nie boicie?

Cwiczeńk 3

Rzeczë, ò jaczich gùstach spartãczonëch ze zdënkã je gòdka w teksce. (*Powiedz, o jakich zabobonach związanych ze ślubem jest mowa w tekście*).

Cwiczeńk 4

Wieselé je wòznã w zëcym sprawã, tej brëkùje wiedno wiele czasu i szëkòwaniò. (*Wesele jest ważną sprawą w życiu, wymaga zatem dużo czasu i przygotowań*).

Przed wieselim

Pò wrëjach i ròjbach przëchòdò czas na **òbzòrczi** (òbezdrzënë, wiglãdë, wipatrë, òmòwinë, wëdowiadë), tzn. gòscëniã, na jaczi pòtikają sã starszi brutczy i kawaléra, żebë òmòwicz sprawë pòsagù i wieselëgò.

Docygającë sã znaczeniów słów, co są wëzi w klamrach, spròbuj wëjasnic jich etimòlogiã przez dodanié pasownëgò czasnika. Przë ùżëcym słowarza kaszëbskò-pòlszczëgò przelożë czasniczi na pòlschi jãzëk. (*Domyślając się znaczenia słów podanych wyżej w nawiasach, spròbuj wyjaśnić ich etymologię przez dodanie odpowiedniego czasownika. Wykorzystując słownik kaszubsko-pòlski, przëlòz czasowniki na jëzyk polski*).

Rzeczë swòjima słowama, jak rozmiejesz przëstòwia (*wyjaśnij swoimi słowami, jak rozumiesz przysłowia*):

Dze rosce dzëwanna, tam ni mò pòsagù panna.
Dze sã mërtë darzã, tam dzëwczãta prózno ò wieselim marzã.

– Pò òmòwinach je czas na **zrãkawinë** (szlubinë), gòdało sã téż, że **młodi są pò słowie**. Pierwi bëniel przëniòszòł na tã ceremoniã slëbnë piestrzeenie i dówòł je brutce, a òna jemù za to jedwabną chùstkã na szëjã. Dbelë ò to, żebë przë tëch ceremoniach nie bëto ksãdza, bò jak gòdò stòré przëstòwië „Gdzie ksãżò rajã abò zarãcziwają, tam slëbù nie dówają”. (*Po zmòwinach przychòdził czas na **zarëczyny**, mawiano téż, że **młodzi są po słowie**. Dawniej kawaler przynosił na tã ceremonię obrãczki i dawał je narzeczonej, a ona mu w zamian za to jedwabną chustkë na szyję. Dbano o to, by nie było przy tym księdza, bo jak mówi stare przysłowie...*).

Jak dzysò wëdrzã zrãkawinë? Rzeczë ò tim czile słów. (*Jak dziś organizuje się zarëczyny. Powiedz o tym kilka słów*).

- Czej zdėnk mŃ sã Ńdbėc w kŃscele, je mŃsz dac przed tim na **zŃpŃwiedzė** (zŃpŃwiescė), tj. Ńgłosc spŃlėznie Ń zdėnkŃ. Ń mŃdėch zapŃwiedzŃnėch z kazalnicy gŃdajã, że **Ńni ju spedlė z kazalnicė**. (*Kiedy ślub ma się odbyć w kościele, należy przedtem dać na zapowiedzi, tzn. zawiadomić społeczność o ślubie. O kandydatach na małżonków zapowiedzianych z kazalnicy mawiają...*)

Napiszė zdanie, w chtėrnym bãdze wiadomŃsc Ń tim, kŃli razy ksãdz wėgłŃszŃ zŃpŃwiedzė jedny pŃrė. (*Napisz zdanie, w którym będzie informacja o tym, ile razy ksiądz ogłasza zapowiedzi jednej pary*).

Cwiczenk 5

RŃczba

Druzba (rŃczk) – dzysdnia swiŃdk – miŃł za zadaniė przėszėkŃwac wszėtkŃ przed wieselim, a Ńsoblėwie nŃleżałŃ do niego zaproszeniė (rŃczeniė) gŃscy. ŃbjėdzđŃł tej wszėtczych i wėgłŃszŃł przėszėkŃwŃnã rŃczbã. TerŃzka wszėtkŃ robiã starszi, za to swiŃdk mŃsz na wieselim pilowac, żebė gŃscŃm nie felalŃ kŃrnusa (*toczk* – pŃzwa mŃłowŃ swiŃdka, jak w kŃrbŃŃnce). (*Druzba – dzisiejszy świadek – miał za zadanie przygotować wszystko przed weselem, a szczególnie zaprosić gości. Objędział zatem wszystkich i wygłaszał przygotowane zaproszenie. Teraz wszystkim zajmują się rodzice, za to świadek musi podczas wesela dbać o to, żeby gościom nie brakowało trunków [toczk – miejscowa nazwa świadka – jak w dialogu]*).

Napiszė krŃtkã wieselnã rŃczbã. (*Napisz krŃtkie zaproszenie na wesele*).

Cwiczenk 6

WiŃczėnė, polterabend

Ń brutczy dzėń przed zdėnkã przėdŃnczi plotlė slėbny wiŃc, a wszėtcė chãtny tflėklė szkłŃ przed chėczã (polter). Czim gŃ wicy, tim wicy szczescŃŃ na przindnotã, co je widzec w przėstŃwim „Czim **wicy** szkłŃ, tim mŃdŃ pŃra bãdze **bŃgatszŃ**”. (*U panny w dzień przed ślubem drużny plotły ślubny wianek, a wszyscy chętni rozbijali szkło przed domem. Im go było więcej, tym więcej szczęścia w przyszłości, co obrazuje przysłowie...*).

Zdrzė, jak sã stãpnjuje znankŃwniczi i przėczasniczi (*popatrz, jak się stopniuje przymiotniki i przysłówki*):

małŃ – mni – nŃmni
biėdny – biėdniėszzi – nŃbiėdniėszzi
dobrze – lepi – nŃlepi
chŃri – barzi chŃri – nŃbarzi chŃri

- Wėstãpnij słwa zapisŃnė w przėstŃwim pŃgrėbionã czcionkã. Chtėrno z nich je znankŃwnikã, a chtėrno przėczasnikã? (*Dokonaj stopniowania słów zapisanych w przysłowiu pogrubionã czcionkã. KtŃre z nich jest przymiotnikiem, a ktŃre przysłŃwkiem?*).

Cwiczenk 7

Zdėnk

ZdŃwaniė, zdėnk; bėc zdŃwŃnym, przinc do zdŃwaniŃ.

ŃłŃzė i zapiszė zdania z zapisŃnymã wėzi słwãma i zwrotãma. (*ŃłŃz i zapisz zdania z podanymi wyzėj słwãmi i zwrotãmi*).

PrzėdŃnczi i przėdŃni

I brutka, i kawalėr mielė swŃjich drėchŃw kŃl se Ńb czas zdėnkŃ. Brutka wchŃda pierwi do kŃscolã w towarzėstwie dwŃch przėdŃnkŃw, pŃŃstalė szlė za nima. Za karnã dzėwczãt szedł kawalėr ze swŃjima przėdŃnãma. Dzysdnia sã to blŃs swiŃdkŃwie, chŃc pŃmalinkŃ widzec je copaniė sã do wikszėgŃ karna przėdŃnkŃw i przėdŃŃw (rŃwnak barzi tak sã robi pŃd cėskã cėzėch zwėkŃw, a małŃ chto wiė, że swŃjŃnė pierwi tēz bėtė bŃkadnė).

- ZwėskŃjąc z rozmajitėch słowarzŃw i zebrŃny w ny Ńczbie słowiznė przėłŃzė zapisŃny wėzi tekst na pŃlszi jãzėk. (*Korzystajãc z rŃznych słownikŃw i zebranego w tej lekcji słownictwa, przetłumacz zapisany wyzėj tekst na jãzyk polski*).

Cwiczenk 8

Wieselė

Jacze wieselė, taczė całė zėcė.

Wieselė rŃz, a biėda do smiercė.

PiŃrd w rzėc, wieselė mŃsz wiŃldzė bėc.

Czej we wieselė padŃ, to mŃdŃ pŃra bãdze na stŃrė lata szczeslėwŃ.

Rzeczė, jak rozmiejesz pŃdŃnė wėzi przėstŃwia. (*Wyjãsnij, jak rozumiesz powyższe przysłowia*).

- **GŃrkŃ kawa** wŃtajã wieselnicy mŃdŃm. Ń co jim tedė jidze? Rzeczė, Ń jaczim zwėkŃ tu je gŃdka? (*Gorzko – wŃtajã weselnicy do mŃdŃej pary. O co wŃwczas chodzi? O jakim zwyczajem tu mowa?*)

- **TuŃc dlŃ ŃkŃnowėch** (bŃtnŃwėch, kŃrkŃwėch) je nordŃwim zwėkã. KŃł dwanŃsti w nocė stojãcy pŃd Ńknãma i przėzėrajãcy sã wieselnikŃm sã wŃłŃny do bėna, dostŃwajã jedzeniė i picė, kŃzdi z nich mŃsz bėc rŃczony do tuŃca. (*Taniec dla stojãcych na zewnãtrz jest pŃłnocnokaszubskim zwyczajem. Około pŃłnocy obserwujãcy weselnikŃw przez Ńkna sã zapraszani do Ńrodka, czėstŃwani jedzeniėm i piciem, potem każdego z nich nalezy zaprosić do taŃca*).

- Brutczy tuŃc

Zbiėraniė dėtkŃw na pierszė kŃpiszė. DzysŃ tuŃcėje i mŃdŃ, i mŃdi. Pierwi robiã to blŃs brutka, stãdka ta pŃzwa. (*Taniec panny mŃdŃej – to zbiŃrka datkŃw na pierwsze zakupy. Dziś taŃczy go i pani mŃdã, i pan mŃdy. Dawniej taŃczyła go tylko pani mŃdã, stãd jego nazwa*).

- Ńczepinė

Zjimaniė wiŃnka (znanczi dzėwczėca) a zakłŃdaniė czepca (znanczi białczy). (*Zdejmwowanie wianka – symbolu panieŃstwa, a zakłãdanie czepca – symbolu kobiety zamėznej*).

- Ńgrabinė, pŃprawinė, pŃwieselė, pŃwesŃłkŃ

RobiŃ sã je dzėń abŃ tidzėń pŃ wieselim. (*Poprawiny – organizowano dzień lub tydzień po weselu*).

Rzeczė, chtėrne ze zwėkŃw ŃpisŃnėch w cwiczenkŃ 8 miałė mŃł na wieselim, na jaczim mŃsz bėtė.

Czė bėtė juwernė, czė jinaczė ŃbchŃdŃnė? (*Powiedz, ktŃre ze zwyczajŃw omŃwionych w ćwiczeniu 8 miały miejsce na weselu, w którym uczestniczył/-aś. Czy były identyczne, czy obchodzono je inaczej?*)

- Przenosėnė, ŃpŃscėnė, przėprowadzėnė

NãłŃzeni dostŃwajã przė przenosėnach takã radã: „Czej wama mdze teszno, tej le zazdrzėta w kŃmin, a teskniãczka Ńd waju pŃdze”. (*Przenosiny, przeprowadzka – nowŃŃcy dostajã z tej okazji takã radę...*)